

Milla Kaitajärvi – Niina Honkala

Loikkaa kuvikseen!

Opas lasten ja nuorten kuvataidekasvatukseen

Tässä pdf-tiedostossa on mukana kirjasta seuraavat näytteet:

- Sisällys
- Alkusanat
- Näytesivut

Tutustu kirjaan
verkkokaupassamme

SISÄLLYS

Alkusanat.....	7				
Kirjan käyttäjälle.....	8				
1. LUOKKA	11				
Erilaisia viivoja.....	12				
Kuka täällä asuu? – Rakennetaan maja.....	14				
Pipo päähän pakkasella – Suunnitellaan talvivaatteet.....	16				
Riippuva savikoriste.....	18				
Miltä punainen tuoksuu?.....	20				
Näinkin sen voi tehdä – Idea lähtee oppilaasta.....	21				
Yhteisöllinen taideteos pahvista.....	26				
Kollaasikortti kierrätysmateriaalista.....	28				
2. LUOKKA	29				
Rakenna robotti kierrätysmateriaalista.....	30				
Likainen pyyhe – Lyijykynäfrotaasi.....	31				
Näyttääkö porolta? – Väritä pikseleitä.....	32				
Sadusta hyppää hahmo.....	33				
Merihirviö sanomalehtimassasta.....	34				
Asfalttihebot.....	35				
Jänniä kuvia monotypia-tekniikalla.....	36				
Paperisuikale-passepartout.....	38				
Serviettianimaatio.....	39				
3. LUOKKA	41				
Kuvataideluokka haltuun.....	42				
Luokan pohjapiirustuksen hahmottelua.....	43				
Missä ihmeessä on etelä?.....	44				
Tämä on mukava paikka!.....	45				
Kultakauden mestarien jalanjäljillä.....	46				
Paperinpainantaa itse tehdyllä leimasimella.....	47				
Pää- ja välivärit ympyrässä.....	48				
Maalataan taidelasia.....	49				
Savieläin levytekniikalla.....	50				
Mukava istuin tai muu huonekalu.....	52				
4. LUOKKA	53				
Murra väriä.....	54				
Tuliko oikein päin? – Tekstiä grafiikassa.....	56				
Taidekuvasta karkaa hahmo – Tarina taidekuvassa.....	58				
Jänniä juttuja väripapereilla.....	59				
Mitkä ihmeen tekijänoikeudet?.....	60				
Maalaa kuin Joan Miró.....	61				
Itse tehtyä paperia.....	62				
Animaatiota ilman kameraa.....	64				
Grafiikkaa hedelmällä.....	66				
5. LUOKKA	67				
Taidehistorian aikajana.....	68				
Esihistoriaa – Kalliomaalaus.....	69				
Egyptin ihmeitä – Sarkofagi.....	70				
Antiikin Kreikan temppelin yksityiskohtia.....	71				
Antiikin rakennuksen ornamentteja grafiikan avulla.....	72				
Sumuinen metsä – Taita väriä.....	73				
Roomalainen vaate – Toogan laskokset.....	74				
Mainoselokuva – Kuvakulmia ja -kokoja.....	76				
Croquis – Piirrä ihminen.....	78				
Oma muotokuva ja poptaide.....	80				
6. LUOKKA	81				
Kauniit kirjaimet – Vesiväriä ja vähän kalligrafiikkaa.....	82				
Grafiikkaa – Linokaiverrus.....	84				
Perspektiivi kuvassa – Pakopisteen ihme.....	86				
Maalaa eläimiä kuivapastelleilla.....	87				
Renessanssi historiassa – Suunnittele kone.....	88				
Mikä ihmeen ismi?.....	90				
Omaa tyyliä etsimässä – Näytä taitosi!.....	92				
Paikallista taidetta.....	93				
Suunnittele lautapeli.....	94				

7. LUOKKA	99
Rakennetaan kilpaa pilvenpiirtäjiä.....	100
Valoja ja varjoja.....	103
Kuvataiteen kultakausi taipuu meemeiksi.....	106
Kantaa ottava graffiti tai muraali.....	111
Tunnistatko manipuloidun kuvan, propagandan tai mainoksen?.....	114
Kaiverretaan ornamentteja.....	116
Suunnitellaan istuimia ja rakennetaan pienoismalli.....	119
Ideasta levynkanneksi.....	122
Tehdään yhdessä musiikkivideo.....	126
Muovaillaan palkinto.....	131
Väriympyrä Johannes Ittenin tyyliin.....	133
Kerroksia, kerroksia, kerroksia – Maalataan vesiväreillä.....	136
Piirretään sarjakuva.....	138
Missä haluaisit asua?.....	142
Taideteos sekatekniikalla oman unelmakodin seinälle.....	148
Oletko käynyt kamerassa? Rakennetaan camera obscura.....	150

LIITTEET	153
Sanasto.....	154
Kuvataiteen materiaalit.....	157
Keramiikan a ja o.....	160
Kirjallisuutta ja hyödyllisiä linkkejä.....	162
Kuvatiedot.....	164

ALKUSANAT

Miksi teimme tämän kirjan?

Kirjaesittelijä vierailee jälleen opettajainhuoneessa. Tarjolla on mittava kattaus uuden opetussuunnitelman mukaan muokattua äidinkielen, matematiikan, ympäristötiedon ja kielten materiaalia. Entä kuvataide? Valitettavasti ei mitään. Miksi ei? Idea kirjan tekemiseen syntyi tästä tarpeesta. Kaikki alakoulussa kuvataidetta opettavat eivät ole erikoistuneet sen opettamiseen, minkä vuoksi kaivataan ideoita ja apua, kuinka kuvataidetta voisi opettaa. Sama ongelma on joskus valitettavasti myös yläkouluissa.

Tavoitteenamme on jakaa kokemuksia ja ideoita kuvataideopetuksen toteuttamiseen. Toivomme tämän kirjan herättävän tuoreita ajatuksia siitä, kuinka hyvän temmelyskentän kuvits tarjoaa luovuudelle.

Paljon hauskoja tehtäviä jäi kirjasta pois. Tällä oppaalla pääset alkuun. Maailma on täynnä ideoita ja verkko pullollaan tutoriaaleja. Pidä silmät ja korvat avoinna, etsi uusia juttuja ja käytä niitä sysäämään oppilaan työskentely vauhtiin. Anna kuitenkin lapsen luoda itse ja käyttää omia ideoitaan.

Kiitämme lämpimästi kaikkia meitä opettaneita taidekasvattajia ja oppilaitamme, jotka ovat tarjonneet mahtavaa harjoitusvastusta vuosien varrella. Kiitos Pajulle hienosta kuvituksesta! Kirjassa olevat oppilastyöt ovat Keski-Palokan ja Lehtisaaren koulun oppilaiden käsialaa – kiitos niistä! Iso kiitos myös perheillemme, jotka jaksoivat seurata kirjan valmistumista.

HYVÄ TÄMÄN KIRJAN KÄYTTÄJÄ, PIDÄ KIINNI, NYT LOIKATAAN!

Jyväskylässä tammikuussa 2021,
Milla ja Niina

MILLA

NIINA

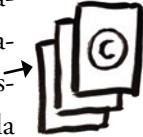
Olen erikoistunut luokanopettajaopinnoissani kuvataiteeseen ja musiikkiin sekä opettanut kuvataidetta luokanopettajana yli 20 vuotta. Olen työskennellyt myös kuvataidekoulussa ja ollut tekemässä Jyväskylän kaupungin kahta kuvataiteen opetussuunnitelmaa.

Lapset ovat erilaisia. Neuvoni opettajalle on, että pidä tuntosarvet pystyssä, jotta kuulet ja näet erilaiset lapset. Mieti, mikä oppimisessa on tärkeintä. Sekö että oppilas tekee juuri niin kuin opettaja käskee, vai se, että motivaatio ja innostus säilyvät? Tähän lienee helppo vastata, mutta kuinka tämä toteutetaan käytännössä? Toivon tämän oppaan auttavan asiassa.

Olen peruskoulutukseltani luokanopettaja. Olen erikoistunut kuvataiteeseen ja käsityöhön. Työkokemukseni on alakoulusta, kuvataidekoulusta sekä yläkoulusta reilut parikymmentä vuotta. Tällä hetkellä opetan yläkoulussa kuvataidetta ja käsityötä. Olen monesti joutunut työssäni hyppäämään suoraan syvään päähän ja selvinnyt usein hienosti, mutta haasteitakin on ollut. Työ yläkoululaisten kanssa on vaativaa, mutta ihanaa. Olen ammentanut apua ja ideoita kuvataiteen opetukseen omista taideharrastuksistani ja monenlaisilta kursseilta. Pyrin tarjoamaan nuorille monipuolisten työskentelytekniikoiden lisäksi riittävän vapaat kädet omien kokemustensa ja luovuutensa hyödyntämiseen.

KIRJAN KÄYTTÄJÄLLE

Kirja etenee kronologisesti ensimmäisestä luokasta seitsemänteen luokkaan saakka. Eri luokka-asteiden tehtävät on valittu nykyisen opetussuunnitelman teemoja ja tavoitteita vastaavasti. Joissakin tehtävissä on niin sanottu teoria-aukeama, jossa esitellään tarpeellista taustatietoa ennen varsinaista toimintaa. Mukana on myös linkkiesityksiä lisätietoja varten. Joissakin tehtävissä on monistettavaa materiaalia, joka on merkitty logolla. Kirjan lopussa on sanasto, listaus kuvataiteen tunneilla tarvittavista perusmateriaaleista sekä vinkkejä hyödyllisistä kirjoista ja verkkosivustoista.

Tehtävien luokkatasorajat eivät ole ehdottomia, mutta ne noudattavat suurin piirtein nykyistä opetussuunnitelmaa. Käytä rohkeasti eri luokille tarkoitettuja tehtäviä, kun siltä tuntuu. Kokeileva ja rento tunnelma on mielestämme lopputulosta tärkeämpää. Motivaation ylläpitäminen todennäköisesti edistää oppimista, kun taas liian kireä tunnelma voi saada aikaan ikuisia arpia. Raja tiukan opiskelun ja niin sanotun revittelyn välillä on ikuisuusongelma. Jos vain opiskellaan tiukasti ohjeiden mukaan, oma keksiminen ja luominen jää vähäiseksi. Jos taas vain pidetään hauskaa, tiettyjen asioiden oppiminen saattaa jäädä hataraksi.

Oppilaiden työt valmistuvat usein hyvinkin eri aikoihin. Sen vuoksi takataskussa on hyvä olla monenlaisia lisätehtäviä. Yksinkertaisimmillaan ne voivat olla vaikka verkosta tulostettuja värityskuvia – värittäminen on rauhoittavaa ja mukavaa. Joskus oppilaille voi antaa vaikka vain kynän ja paperia ja kehottaa häntä tekemään, mitä mieleen tulee. Suurin osa lapsista pitää vapaasta piirtämisestä. Joskus luokkaan voi varata pöytälaatikollisen keräyspaperia ja -kartonkia ja seurata sivusta, mitä oppilaat saavat niistä aikaan.

Taito- ja taideaineiden arviointi on vaativa tehtävä. Arvioinnin on oltava selkeää ja avointa. Ennen työskentelyn alkamista oppimiselle asetetaan tavoitteita, jotka ovat linjassa opetussuunnitelman tavoitteiden kanssa. Tämän kirjan jokaisessa tehtävässä on mainittu pedagoginen tavoite, joiden toivomme auttavan oppilasta opiskelussa. Kun tavoitteet ovat oppilaiden tiedossa alusta alkaen, heidän on helpompaa pyrkiä niitä kohti. Vaikka tässä kirjassa on tarkkojakin tehtävänäntoja, ne eivät saa kahlita oppilaan omaa luovuutta. Lasta pitää auttaa löytämään omat ratkaisunsa.

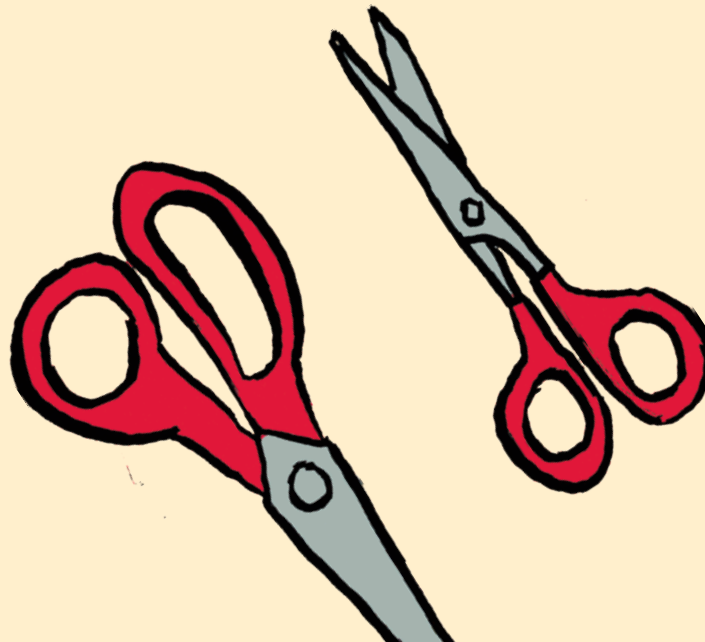
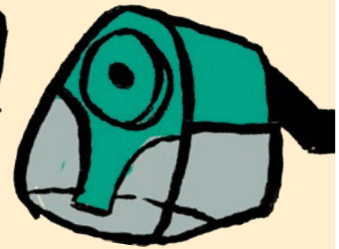
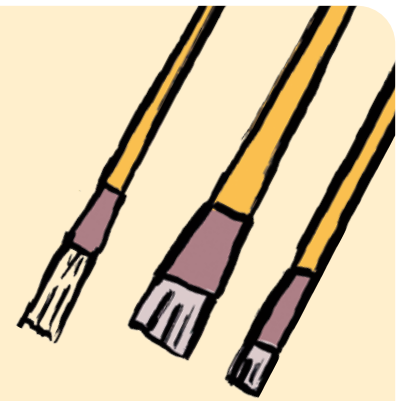
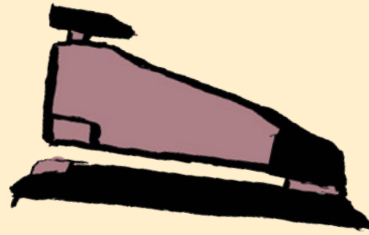
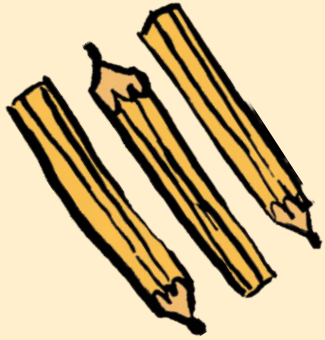
Oppilasta kannustetaan myös itsearviointiin. Palautetta tulee antaa sekä työskentelyn aikana että sen päätyttyä, ja sitä voivat opettajan lisäksi antaa myös luokkatoverit. Kuvataiteessa arvioidaan oppimista, työskentelyprosessia ja lopullista tulosta. Menetelminä voivat olla esimerkiksi suullinen palaute, itsearviointi, vertaisarviointi, yhteisarviointi ryhmässä, näyttö, dokumentointi ja portfolio.

Tämä kirja on tarkoitettu erityisesti sinulle opettaja tai ohjaaja, joka kaipaat ideoita ja tukea kuvituksen opettamiseen. Kirjan ideat ovat syntyneet ja muovautuneet vuosien varrella. Jos olet paljon kuvataidetta opiskellut opettaja, saattaa olla, ettet saa tästä kirjasta uutta tietoa. Toivottavasti saat kuitenkin ideoita, joita voit soveltaa parhaaksi katsomallasi tavalla.

Tämä kirja ei tarjoa valmista materiaalia lukuvuoden jokaiselle tunnille, vaan haluamme sen sijaan tarjota tapoja rakentaa kuvataiteellisia oppimistuokioita ja isompia oppiainerajat ylittäviä teemoja. Kirjamme tehtäviä voi toki käyttää sellaisenaankin, mutta toivomme, että lukijalle syntyy ajatuksia, kuinka teemoja voisi rakentaa uuden opetussuunnitelman hengessä. Haluamme korostaa, ettei ole yhtä ainoaa oikeaa tapaa tehdä asioita. Pidä silmät ja sydän avoinna ja etsi oma tapasi.

1. LUOKKA

ERILAISIA VIIVOJA

PEDAGOGINEN TAVOITE: tutustuminen erilaisiin piirtimiin ja niiden erilaiseen jälkeen musiikin avulla – vivahteikas viiva

TAUSTAA

Ensimmäisellä luokalla on vain yksi tunti kuvataidetta viikossa. Kuvataide integroituu kuitenkin luontevasti moneen muuhunkin oppiaineeseen. Ympäristötiedon tunneilla voidaan piirtää luontoon ja omaan hyvinvointiin liittyviä asioita, ja äidinkielessä kirjainmuotojen harjoittelu on loistavaa kuvataideharjoittelua. Opettaja voi ohjata vaikkapa erilaisista arkipäivän havainnoista viriäviä keskusteluja. Opettajan tehtävänä on auttaa lapsia hyväksymään erilaisia näkemisen tapoja ja kannustaa rohkeasti kokeilemaan monenlaisia kuvataidejuttuja. Kynällä voi tehdä paljon muutakin kuin kirjoittaa.

Peruskoulun alussa kynän käsittely painottuu kirjoittamisen harjoitteluun, jossa yritetään tuottaa mahdollisimman hyvin mallin mukaista jälkeä. Tavallisin työkalu on HB-lyijykynä. Tässä tehtävässä on tarkoitus tutustua kynän monipuoliseen jälkeen.

Kannattaa tehdä selväksi, että vaikka työkalu on kuvataidetunnilla ja kirjoittamisessa samankaltainen, tai jopa sama, jälki saa olla hyvinkin erilaista. Erilaisten musiikkipätkien (esim. klassista musiikkia, rock'n rollia, kansanmusiikkia) avulla voi tavoitella erilaista piirustusjälkeäkin. Mikä musiikissa on herkkää, mikä vihaista, iloista tai surullista – ja kuinka niitä piirretään. Vaeltavan viivan harjoitus toimii tässä. Siinä voidaan piirtää jotain sellaista, mitä silmillä ei näe, kuten äkäisesti lentävän jääkiekon lentorata, kesätuulesa huojuvan heinän tanssi tai iloisen koiran juoksureitti. Vinkin voi ottaa myös suoraan musiikista, esimerkiksi hilpeästi pomppivat sävelet tai ihanasti soljuva melodia.

TARVITAAN

- erilaisia musiikkipätkiä (mielellään ei laulettua)
- A3-paperia
- HB-lyijykyniä
- 4B-lyijykyniä
- grafiittikyniä
- piirustushiiliä
- aikaa noin 1 tunti

KANNATTAA OHJATA, KUINKA ESIMERKIKSI PEHMEÄLLÄ LYIJYKYNÄLLÄ, GRAFIITTIKYNÄLLÄ TAI HIILELLÄ SAA AIKAAN ERILAISTA VIIVAA.

TEE NÄIN

1. Jaa oppilaille papereita ja kyniä. Kerro, että kynänjälki saa olla kuvataidetunnilla erilaista kuin kirjoitustunnilla. Tämä on tärkeää, sillä oppilaat opettelevat myös kirjoittamaan, ja silloin jälki on tietysti erilaista.
2. Piirrä tai näytä suurennuslasikuva HB-kynällä kirjoitetusta kirjaimesta ja piirustuskyynällä tehdystä viivasta.
3. Rohkaise piirtämään vapaasti. Näistä kuvista ei tarvitse tulla mitään esittävää.
4. Soita erilaisia musiikkipätkiä ja anna lasten piirtää – kaikki tavat ovat oikeita. Lopuksi voidaan arvaila, mistä musiikista tuli minkäkinlaista viivaa.

Jatkossa voi muistuttaa, että kynä saa olla kuvataidetunnilla villimpi ja vapaampi kuin äidinkielen tunnilla.

MITÄ ISOMPI B-NUMERO,
SITÄ PEHMEAMPI KYNÄ,
JA MITÄ ISOMPI H-NUMERO,
SITÄ KOVEMPI KYNÄ.
HB ON TAVALLINEN
KIRJOITUSKYNÄN KOVUUS.

KUKA TÄÄLLÄ ASUU? – RAKENNETAAN MAJA

PEDAGOGINEN TAVOITE: kolmiulotteinen hahmottaminen ja rakentaminen

TAUSTAA

Lapset rakastavat majojen rakentamista. Taustafilosofiana voisi olla vaikkapa John Deweyn kehittämä learning by doing – tekemällä oppiminen. Tavoitteena on kädentaitojen kehittyminen, tilan hahmottaminen ja kokemuksellisen luontosuhteen kehittyminen.

TARVITAAN

- oppilasparit
- hurjasti mielikuvitusta
- sopiva metsä
- (puuvillaista matonkudetta tms. – Älä vie metsään muovia!)
- mielellään taustatarina, jota on työstetty esim. äidinkielen tunneilla (Kuka majassa asuu? Tonttu? Myyräperhe? Tusse Patonki ja pari muuta heppua?)
- aikaa noin 1 tunti

TEE NÄIN

Käy etukäteen tutkimassa majanrakennuspaikat, jos metsä ei ole sinulle ja oppilaille ennestään tuttu. Älkää menkö omakotitalojen pihojen lähelle. Kertaa myös turvallisuusohjeet ennen metsään lähtemistä.

1. Kerro oppilaille etukäteen, että eläviä kasveja ei saa repiä – varsinkaan puita. Majojen rakentamiseen käytetään esimerkiksi maassa olevia puun oksia ja kiviä.
2. Voit myös varata mukaan esimerkiksi puuvillaista matonkudetta, josta voi tehdä majan tekstiilejä.
3. Ja sitten vain töihin! Maja voi olla hyvin pieni, tontulle tai vaikka hiiriperheelle sopiva, tai niin iso, että lapset mahtuvat sinne itse.
4. Lopussa työt kuvataan ja kaikki halukkaat voivat kertoa majastaan.

P.S. Jos sää ei salli majan rakentamista ulkona, voi majan rakentaa myös sisällä esimerkiksi huonekaluista ja vilteistä.

KUKAHAN
TUOLLA ASUU?

